

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2018. gada 28. jūnijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Jurisdikcija, nolēmumu atzišana un izpilde laulības lietās un lietās par vecāku atbildību – Regula (EK) Nr. 2201/2003 – 8. panta 1. punkts – Bērna pastāvīgā dzīvesvieta – Zidainis – Noteicošie apstākļi šīs pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanai

Lietā C-512/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu* (Poznaņas Vecpilsētas rajona tiesa Poznaņā, Polija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 16. augustā un kas Tiesā registrēts 2017. gada 22. augustā, tiesvedībā, ko ierosināja

HR,

piedaloties:

KO,

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w Poznaniu.

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*] (referents), tiesneši E. Levits, E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], M. Bergere [*M. Berger*] un F. Biltšens [*F. Biltgen*],

ģenerālvokāts: N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretārs: A. K. Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- HR vārdā – *A. Kastelik-Smaza*, advokat,
- KO vārdā – *K. Obrębska-Czyż*, advokat,
- Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,
- Čehijas Republikas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vlácil*, kā arī *A. Kasalická*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *M. Wilderspin* un *D. Milanowska*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – poļu.

ņemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklauššanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.) 8. panta 1. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību, ko ierosināja HR un kas attiecas uz prasību noteikt vecāku atbildības īstenošanas noteikumus attiecībā uz viņas nepilngadīgo meitu.

Atbilstošās tiesību normas

Regula Nr. 2201/2003

- 3 Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 12. apsvērumā ir noteikts:

“Šajā regulā noteiktais piekritības pamats lietās par vecāku atbildību ir izveidots, ņemot vērā bērna intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka piekritība ir, pirmkārt, bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstij, izņemot dažus gadījumus, kad pastāvīgā dzīvesvieta mainīta saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība.”

- 4 Šīs regulas vajadzībām tās 2. panta 9. punktā “uzraudzības [aizgādības] tiesības” ir definētas kā “tiesības un pienākumi, kas attiecas uz rūpēm par bērnu, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu”.

- 5 Šīs regulas II nodaļas “Piekritība” 2. iedaļā “Vecāku atbildība” ir iekļauti konkrēti 8.–15. pants.

- 6 Regulas Nr. 2201/2003 8. pantā “Vispārējā piekritība” ir paredzēts:

“1. Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība.

2. Uz šā panta 1. punktu attiecas 9., 10. un 12. panta noteikumi.”

- 7 Šīs regulas 12. panta “Vienošanās par piekritību” 3. punktā ir noteikts:

“Dalībvalsts tiesām ir arī piekritība attiecībā uz vecāku atbildību tiesas procesos, kas nav minēti 1. punktā, ja:

- a) bērnam ir būtiska saikne ar attiecīgo dalībvalsti, jo īpaši, pamatojoties uz to, ka vienai no personām, kurām ir vecāku atbildība, pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī, vai ja bērns ir šīs dalībvalsts pilsonis;

un

- b) tiesu piekritību ir skaidri vai citādi nepārprotami pieņēmušas visas puses brīdī, kad tiesā ir iesniegta prasība, un ja tas ir bērna labākajās interesēs.”

- 8 Saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 15. pantu “Lietas nodošana tiesai, kas atrodas labākā vietā tiesas spriešanai”:

“1. Izņēmuma kārtā dalībvalsts tiesas, kurām ir piekritība pēc būtības, ja tās uzskata, ka citas tās dalībvalsts tiesa, ar kuru bērnam ir īpaša saikne, ir labākā atrašanās vietā tiesas spriešanai vai atsevišķas lietas daļas izskatīšanai, un ja tas ir bērna interesēs, var:

- a) apturēt tiesvedību vai attiecīgo tās daļu un aicināt puses iesniegt prasību minētās citas dalībvalsts tiesā saskaņā ar 4. punktu; vai
- b) lūgt citas dalībvalsts tiesu pieņemt piekritību saskaņā ar 5. punktu.

[..]

3. Uzskata, ka bērnam ir 1. punktā minētā īpašā saikne ar dalībvalsti, ja šī dalībvalsts:

[..]

- c) ir bērna pilsonības vieta; [..]

[..].”

Polijas tiesības

- 9 Saskaņā ar 1964. gada 17. novembra *ustawa – Kodeks postępowania cywilnego* (Likums par Civilprocesa kodeksa ieviešanu) (2016. gada *Dz.U.*, poz. 1822), redakcijā, kas ir piemērojama pamatlīetai (turpmāk tekstā – “Likums par Civilprocesa kodeksa ieviešanu”), 579., 582. un 582.¹ pantu lietas par aizgādības tiesībām, par bērnam svarīgiem jautājumiem un par saskarsmes ar bērnu tiesībām tiek izskatītas bezstrīdus kārtībā..
- 10 Saskaņā ar Likuma par Civilprocesa kodeksa ieviešanu 1099. panta 1. punktu tiesa, kura izskata lietu, pēc savas ierosmes un jebkurā lietas posmā izvērtē Polijas tiesu teritoriālās jurisdikcijas esamību. Piekritības neesamības gadījumā tā atzīst pieteikumu par nepieņemamu.
- 11 Saskaņā ar Likuma par Civilprocesa kodeksa ieviešanu 386. panta 6. punktu juridiskais vērtējums un norādes par turpmāko tiesvedības virzību, kurš izklāstīts apelācijas instances tiesas sprieduma motīvu daļā, ir saistošs gan tiesai, kurai lieta tikusi nodota, gan apelācijas instances tiesai, ja tā lietu izskata no jauna. Saskaņā ar Likuma par Civilprocesa kodeksa ieviešanu 13. panta 2. punktu šī tiesību norma pēc analogijas ir piemērojama arī lietās, kas tiek izskatītas bezstrīdus kārtībā.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 12 HR ir Polijas pilsone, kas kopš 2005. gada dzīvo Briselē (Beļģija), kur viņa strādā saskaņā ar līgumu uz nenoteiktu laiku kā Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) apstiprināta ierēdne. KO ir Beļģijas valstspiederīgais, kurš arī dzīvo Briselē.
- 13 HR un KO iepazinās 2013. gadā. 2014. gada jūnijā viņi sāka dzīvot kopā Briselē. 2015. gada 16. aprīlī viņiem šajā pašā pilsētā piedzima meita MO, kurai ir Polijas un Beļģijas dubultpilsonība. No lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka gan HR, gan KO ir vecāku atbildība par viņu.

- 14 Pēc MO piedzimšanas HR kopā ar meitu bērna kopšanas atvaļinājuma ietvaros, brīvdienu un svētku periodos ar KO piekrišanu daudzkārt ir uzturējusies Polijā laiku, kas dažkārt sasniedza trīs mēnešus. Savas uzturēšanās laikā HR ar meitu dzīvoja pie saviem vecākiem Pšesekā [*Przesieka*] (Polija) vai mājoklī Poznaņā (Polija), kas tai pieder kopš 2013. gada.
- 15 HR un KO pašķīrās 2016. gada augustā un kopš tā laika dzīvo šķirti Briselē. MO dzīvo pie HR, un ar HR piekrišanu KO tiekas ar savu meitu reizi nedēļā, sestdienās no plkst. 10 līdz plkst. 16. Viņš savā mājoklī ir iekārtojis istabu, kur viņu uzņem. Turklāt vecāki ir izmantojuši mediācijas procedūru, lai mēģinātu nokārtot jautājumu par vecāku atbildību par MO. Tomēr 2016. gada novembrī šī procedūra tika izbeigta.
- 16 MO neapmeklē ne bērnudārzu, ne pirmsskolas izglītības iestādi. HR māte palīdz viņai rūpēties par bērnu ikdienā. Pirms tam šo palīdzību HR sniedza poļu izcelsmes auklīte. HR un MO ir deklarētas kā rezidentes gan Beļģijā, gan Polijā. HR un viņas ģimene sazinās ar bērnu poliski, bet KO ar viņu runā franču valodā. Viņu meita pārvalda un saprot lielākoties pirmo no šīm valodām.
- 17 HR vēlas apmesties ar MO Polijā, un pret to KO iebilst. Šajā kontekstā 2016. gada 10. oktobrī HR vērsās *Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu* (Poznaņas Vecpilsētas rajona tiesa Poznaņā, Polija) ar pieteikumu, pirmkārt, noteikt, ka MO dzīvesvieta ir tāda pati kā viņai, lai arī kāda tā būtu, un, otrkārt, noteikt KO saskarsmes tiesības.
- 18 Ar 2016. gada 2. novembra rīkojumu *Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu* (Poznaņas Vecpilsētas rajona tiesa Poznaņā) noraidīja šo pieteikumu tādēļ, ka Polijas tiesām neesot starptautiskās jurisdikcijas, lai to izskatītu. Šī tiesa uzskata, ka, tā kā HR dzīvo un strādā Briselē un MO dzīvo pie viņas, bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Beļģijā. Tādējādi saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu Beļģijas tiesu kompetencē esot spriest par vecāku atbildību attiecībā uz MO. Tas, ka HR kopā ar bērnu bieži apciemo ģimeni Polijā, kā arī tas, ka viņai pieder nekustamais īpašums šajā dalībvalstī, neatspēkojot šo secinājumu.
- 19 2016. gada 17. novembrī HR iesniedza apelācijas sūdzību par šo rīkojumu *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznaņas apgabaltiesa, Polija). Turklāt KO 2017. gada februārī vērsās Briseles tiesā ar prasību noteikt vecāku atbildību par MO. Tomēr šī pēdējā minētā tiesa apturēja tiesvedību, gaidot tās tiesvedības iznākumu, kas ierosināta Polijas tiesās.
- 20 Ar 2017. gada 28. marta rīkojumu *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznaņas apgabaltiesa) atcēla *Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu* (Poznaņas Vecpilsētas rajona tiesa Poznaņā) rīkojumu, jo uzskatīja, ka, pamatojoties uz Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu, prasības pamatlietā izskatīšana ir Polijas tiesu kompetencē.
- 21 Šajā saistībā apelācijas tiesa uzskatīja, ka šīs prasības celšanas datumā MO pastāvīgā dzīvesvieta bija Polijā. Šādos apstākļos šī tiesa atgādināja, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru, it īpaši 2010. gada 22. decembra spriedumu *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir tā, kur bērns ir pilnībā integrējies sabiedrības un ģimenes vidē. Tomēr atbilstoši apelācijas tiesas uzskatam MO, kura pieteikuma iesniegšanas datumā pamatlietā bija 18 mēnešus veca, nebija integrēta Beļģijas sociālajā vidē, jo viņa neapmeklēja ne bērnudārzu, ne pirmsskolas izglītības iestādi, kā arī viņai nebija šīs tautības auklītes, bet vienīgā persona, ko viņa apmeklēja saistībā ar šo vidi, bija viņas tēvs. Kopš 2016. gada septembra MO ģimenes vidē bija tikai viņas māte, kura nodrošināja viņas aizgādību ikdienā. MO ar Polijas tradīcijām un kultūru saistot viņas māte un tās ģimene, jo viņai bija poļu auklīte un viņa galvenokārt sazinās poliski, ir pavadījusi brīvdienas, svētku periodus, kā arī lielāko HR grūtniecības un vecāku atvaļinājuma daļu Polijā un ir tikusi kristīta šajā dalībvalstī.

- 22 Turklāt šī pati tiesa uzskata, ka tas, ka HR un KO nav precējušies un nav iegādājušies mājokli Briselē, norāda, ka HR nav plānojusi dzīvot Beļģijā ilgāk, nekā nepieciešams tās profesionālās darbības veikšanai. Turpretim tas, ka viņa ir iegādājusies mājokli Poznaņā un bieži un ilgstoši uzturas Polijā, liecinot par viņas nodomu atgriezties, lai dzīvotu šajā dalībvalstī.
- 23 2017. gada aprīlī Beļģijas prokurors attiecībā uz MO pieņēma lēmumu par aizliegumu izbraukt no valsts – uz nenoteiktu laiku. Tomēr HR saņēma atļauju uzturēties ar bērnu Polijā laikā no 2017. gada 11. jūlija līdz 12. augustam.
- 24 *Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu* (Poznaņas Vecpilsētas rajona tiesa Poznaņā) no jauna ir jāizskata pamatlieta pēc tās sākotnējā rīkojuma atcelšanas. Turklāt 2017. gada 19. jūnijā HR šajā tiesā iesniedza papildu pieteikumu par to, lai tā atļautu pārvietot MO uz Poliju.
- 25 Šī tiesa uzskata, ka, ņemot vērā Tiesas judikatūru, it īpaši 2010. gada 22. decembra spriedumu *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), bērna “pastāvīgās dzīvesvietas” jēdziens Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē tādā lietā kā tā, kuru šī tiesa izskata, ir interpretējams divos veidos.
- 26 Proti, tāda zīdaiņa kā MO pastāvīgā dzīvesvieta varētu tikt noteikta, ņemot vērā tikai integrācijas saiknes, kas izriet no vecāka, kurš faktiski un ikdienā īsteno aizgādību pār bērnu. Šādā gadījumā saiknes, ko bērns uztur ar dalībvalsti, kuras pilsonība ir šim vecākam, un par kurām liecina tas, ka viņš tajā dzīvo svētku periodos un minētā vecāka atvaļinājumu laikā, un tas, ka vecvecāki un bērna šī paša vecāka attālie radnieki dzīvo šajā valstī, ka viņš tajā ir ticis kristīts un ka viņš sazinās galvenokārt minētās valsts valodā, esot noteicošie faktori.
- 27 Tomēr tikpat labi varētu tikt ņemti vērā arī citi apstākļi, it īpaši tas, ka attiecīgais bērns ikdienā dzīvo konkrētajā dalībvalstī, ka vecāks, kurš faktiski veic aizgādību pār bērnu, veic savu profesionālo darbību šajā valstī, ka bērnam tajā tiek sniegta medicīniskā aprūpe un ka otrais vecāks, ar kuru bērnam ir regulāra saziņa, ir minētās valsts pilsonis un viņam tajā ir pastāvīgā dzīvesvieta.
- 28 Šādos apstākļos *Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu* (Poznaņas Vecpilsētas rajona tiesa Poznaņā) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai [...] Regulas [Nr. 2201/2003] 8. panta 1. punkts šīs lietas apstākļos ir jāinterpretē tādējādi, ka:

bērna pastāvīgā dzīvesvieta 18 mēnešu vecumā ir dalībvalstī, kurā bērns ir pilnībā integrēts sabiedrības un ģimenes vidē tā vecāka pilsonības dēļ, kurš īsteno bērna ikdienas aizgādību, tādēļ, ka bērns lieto šīs dalībvalsts oficiālo valodu un ir kristīts šajā dalībvalstī, kā arī bērnam uzturoties līdz trim mēnešiem šajā valstī šā vecāka bērna kopšanas atvaļinājuma un citu atvaļinājumu laikā, tostarp svētku periodos, kā arī kontaktējoties ar viņa ģimeni,

situācijā, kad bērns ar šo pašu vecāku pēdējā laikā atrodas citā dalībvalstī un šis vecāks šajā valstī ir nodarbināts, pamatojoties uz darba līgumu, kas noslēgts uz nenoteiktu laiku, un bērns šajā valstī pastāvīgi, bet laikā ierobežoti kontaktējas ar otru no vecākiem un viņa ģimeni?

- 2) Vai, pamatojoties uz Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu, nosakot tāda bērna pastāvīgo dzīvesvietu 18 mēnešu vecumā, kurš sava vecuma dēļ atrodas tikai viena no vecākiem ikdienas aizgādībā, bet ar otru uztur pastāvīgus, bet laikā ierobežotus kontaktus, vecāku domstarpību par aizgādības tiesību un saskarsmes tiesību attiecībā uz bērnu īstenošanu gadījumā, izvērtējot bērna integrēšanos sabiedrības un ģimenes vidē, vienādā līmenī ir jāņem vērā bērna saikne ar katru no vecākiem, vai arī lielākā mērā ir jāņem vērā saikne ar to vecāku, kurš īsteno ikdienas aizgādību?”

Tiesvedība Tiesā

- 29 Iesniedzējtiesa lūdza lietai piemērot Tiesas Reglamenta 107. pantā paredzēto steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību. 2017. gada 6. septembrī piektā palāta pēc ģenerālvokāta uzklaušanās nolēma šo lūgumu noraidīt.
- 30 Tomēr 2017. gada 15. novembrī Tiesas priekšsēdētājs nolēma, ka šī lieta tiks izskatīta prioritāri atbilstoši minētā reglamenta 53. panta 3. punktam.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pieņemamību

- 31 Pirmām kārtām, lai apstrīdētu lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, HR apstrīd faktu izklāstu lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu, kuru tā uzskata par nepilnīgu un maldinošu. Viņa uzskata, ka jau prejudiciālo jautājumu formulējumā iesniedzējtiesa samazina starp MO un Poliju pastāvošās saiknes.
- 32 Šajā saistībā pietiek atgādināt, ka LESD 267. pantā paredzētajā procedūrā, kuras pamatā ir skaidra funkciju sadale starp valstu tiesām un Tiesu, Tiesa par Savienības tiesību akta interpretāciju vai spēkā esamību ir pilnvarota lemt, ņemot vērā vienīgi faktus, kurus tai ir norādījusi iesniedzējtiesa. Gan attiecīgo faktu konstatēšana, gan vērtējums ir pēdējā minētās tiesas kompetencē (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2015. gada 3. septembris, *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:538, 13. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2016. gada 21. jūlijs, *Argos Supply Trading*, C-4/15, EU:C:2016:580, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 33 Tātad Tiesai nav jāizsver iespējamās nesaskaņas attiecībā uz faktiem šajā lietā. Turpretī tai ir jāinterpretē Regula Nr. 2201/2003, ņemot vērā iesniedzējtiesas izdarītos pieņēmumus.
- 34 Otrām kārtām, HR apstrīd iesniegto prejudiciālo jautājumu vajadzību. Šajā saistībā tā šaubās, ka, ņemot vērā laiku, kāds pagājis no pieteikuma par vecāku atbildības noteikšanu par MO iesniegšanas, Tiesas atbilde par Polijas tiesu starptautisko jurisdikciju joprojām būtu lietderīga. Šajā stadijā bērna interesēs drīzāk būtu lemt par lietu pēc būtības. Turklāt iesniedzējtiesai patiesībā neesot nekādu šaubu par Savienības tiesību interpretāciju un tā vienkārši mēģinot panākt, ka Tiesa apstiprina faktu vērtējumu, kas būtu pretējs *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznaņas apgabaltiesa) veiktajam, lai arī šāds vērtējums nav Tiesas kompetencē.
- 35 Šajā saistībā ir jāatgādina, ka LESD 267. pantā noteiktās sadarbības starp Tiesu un dalībvalstu tiesām ietvaros tikai valsts tiesa, ņemot vērā katras lietas īpatnības, var noteikt, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai šī tiesa varētu pieņemt savu nolēmumu, un cik atbilstīgi ir jautājumi, ko tā uzdod Tiesai (spriedums, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító u.c.*, C-32/11, EU:C:2013:160, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 36 Šajā gadījumā no minētā izriet, ka tikai iesniedzējtiesas kompetencē ir izvērtēt, vai, neraugoties uz *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Poznaņas apgabaltiesa) izdoto rīkojumu, tai attiecībā uz noteikumu par starptautisko jurisdikciju, kas paredzēti Regulā Nr. 2201/2003, interpretāciju ir šaubas, kuru dēļ ir jāiesniedz lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 37 Šādos apstākļos lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par lietas būtību

- 38 Ar abiem jautājumiem, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā par bērna “pastāvīgās dzīvesvietas” jēdziena Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē interpretāciju un, it īpaši, par kritērijiem, kas ļauj noteikt zīdaiņa pastāvīgo dzīvesvietu tādos apstākļos kā pamatlietā aplūkoti.
- 39 Šajā saistībā ir jāatgādina, ka saskaņā ar šo tiesību normu dalībvalstu tiesām ir jurisdikcija lietās, kas attiecas uz vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta pieteikuma iesniegšanas brīdī ir šajā valstī.
- 40 Tā kā šajā regulā nav definēts bērna “pastāvīgās dzīvesvietas” jēdziens, kā arī nav atsauces uz dalībvalstu tiesībām šajā saistībā, Tiesa ir vairākkārt nospriedusi, ka runa ir par autonomu Savienības tiesību jēdzienu, kurš ir jāinterpretē, ņemot vērā tiesību normu, kurā tas norādīts, kontekstu un Regulas Nr. 2201/2003 mērķus, tostarp no tās preambulas 12. apsvēruma izrietošo mērķi, saskaņā ar kuru šajā regulā noteiktie jurisdikcijas noteikumi ir izveidoti, ņemot vērā bērna prioritārās intereses un it īpaši tuvuma kritēriju (spriedumi, 2009. gada 2. aprīlis, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 31., 34. un 35. punkts; 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44.–46. punkts; 2014. gada 9. oktobris, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 50. punkts, kā arī 2017. gada 8. jūnijs, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 40. punkts).
- 41 Saskaņā ar Tiesas judikatūru bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir jānosaka, pamatojoties uz visiem katrā konkrētajā gadījumā pastāvošajiem faktiskajiem apstākļiem. Papildus bērna fiziskai klātbūtnei dalībvalsts teritorijā ir jāņem vērā citi faktori, kas var liecināt, ka šai klātbūtnei nav pagaidu vai gadījuma rakstura un ka bērna dzīvesvietu raksturo zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2009. gada 2. aprīlis, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 37. un 38. punkts; 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44. un 47.–49. punkts, kā arī 2017. gada 8. jūnijs, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 42. un 43. punkts).
- 42 No šīs judikatūras izriet, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē ir vieta, kur faktiski atrodas viņa dzīves centrs. Šīs regulas 8. panta 1. punkta vajadzībām tiesai, kas izskata lietu, ir jānosaka, kur atradās šis centrs pieteikuma par vecāku atbildības noteikšanu attiecībā uz bērnu iesniegšanas brīdī.
- 43 Šajā kontekstā parasti ir jāņem vērā tādi faktori kā bērna uzturēšanās dažādu attiecīgo dalībvalstu teritorijā, kurās bērns ir bijis savas dzīves laikā, ilgums, regularitāte, apstākļi un iemesli, izglītošanās vieta un apstākļi, kā arī bērna ģimenes un sociālās attiecības minētajās dalībvalstīs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 2. aprīlis, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 39. punkts).
- 44 Turklāt, ja bērns nav sasniedzis skolas vecumu, *a fortiori*, ja runa ir par zīdaiņi, to personu vai personas aptverošajiem apstākļiem, ar kuru/kurām viņš dzīvo, kuras par viņu faktiski veic aizgādību un rūpējas ikdienā, – parasti tie ir viņa vecāki –, ir īpaša nozīme, nosakot vietu, kur atrodas viņa dzīves centrs. Proti, Tiesa ir norādījusi, ka šāda bērna vide galvenokārt ir ģimene, un to nosaka šī persona vai personas, un ka viņš noteikti daļa sociālo un ģimenes vidi ar apkārtējiem, no kuriem viņš ir atkarīgs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 53.–55. punkts).
- 45 Līdz ar to gadījumā, ja šāds zīdaiņis ikdienā dzīvo ar saviem vecākiem, tostarp ir jānosaka vieta, kur viņi atrodas pastāvīgi un ir integrēti sociālajā un ģimenes vidē. Šajā saistībā ir jāņem vērā tādi faktori kā viņu uzturēšanās katras no dažādām attiecīgajām dalībvalstīm teritorijā ilgums, regularitāte, apstākļi un iemesli, kā arī viņu un bērna ģimenes un sociālās attiecības tajā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 55. un 56. punkts).

- 46 Visbeidzot vecāku nodoms apmesties uz dzīvi ar bērnu konkrētajā dalībvalstī, ja tas izpaužas konkrētos apstākļos, arī var tikt ņemts vērā, nosakot viņa pastāvīgo dzīvesvietu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2009. gada 2. aprīlis, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 40. punkts; 2014. gada 9. oktobris, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 52. punkts, un 2017. gada 8. jūnijs, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 46. punkts).
- 47 Pēc tam, kad ir atgādināti šie vispārīgie apsvērumi, ir jānorāda, ka no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šajā gadījumā bērns MO ir dzimis un dzīvojis Briselē ar saviem abiem vecākiem un ka pieteikuma par vecāku atbildības īstenošanas kārtības noteikšanu iesniegšanas datumā pēc viņu šķirtības viņa joprojām dzīvoja Briselē pie HR, kura faktiski īstenoja aizgādību pār bērnu. Tāpat no šā lēmuma izriet, ka HR, kas jau vairākus gadus dzīvo šajā paša pilsētā, tajā veic profesionālu darbību atbilstoši uz nenoteiktu laiku noslēgtam darba līgumam. Tādējādi šie apstākļi liecina, ka brīdī, kad HR vērsās iesniedzējtiesā, viņa ar bērnu, kurš no viņas ir atkarīgs, pastāvīgi atradās Beļģijas teritorijā. Turklāt, ņemot vērā šādas uzturēšanās ilgumu, regularitāti, nosacījumus un iemeslus, tā principā liecina par zināmu attiecīgā vecāka integrāciju sociālajā vidē, ko tas daļa ar bērnu.
- 48 Bez tam, lai arī tad, ja zīdaiņa vecāki dzīvo atsevišķi, ģimenes vidi lielā mērā nosaka vecāks, ar kuru viņš dzīvo ikdienā, arī otrais vecāks ir daļa no šīs vides, ja bērnam joprojām ar viņu ir regulāra saskarsme. Tādējādi, ciktāl šādas attiecības pastāv, tās ir jāņem vērā, nosakot vietu, kurā ir bērna dzīves centrs.
- 49 Nozīme, kas piešķirama šādām attiecībām, ir atkarīga no katra konkrētā gadījuma apstākļiem. Tādas lietas vajadzībām kā pamatlietā aplūkotā pietiek norādīt, ka tas, ka bērns kopā arī ar šo otro no vecākiem sākotnēji dzīvoja pilsētā, kur viņš parasti dzīvo, tāpat kā tas, ka šis vecāks joprojām dzīvo šajā pilsētā un katru nedēļu tiekas ar bērnu, liecina par to, ka pēdējais minētais attiecīgajā pilsētā ir integrēts ģimenes vidē, ko veido viņa abi vecāki.
- 50 Protams, no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu arī izriet, ka MO vairākkārt, dažkārt pat līdz trim mēnešiem, ir dzīvojusi Polijā, dalībvalstī, kas ir HR izcelsmes valsts, kur dzīvo viņas ģimene.
- 51 Šajā ziņā tomēr ir konstatēts, ka MO ir uzturējusies Polijā saistībā ar savas mātes atvaļinājumiem un svētku periodiem. Ir jāprecizē, ka tas, ka bērns ar saviem vecākiem pagātnē ir uzturējies dalībvalsts teritorijā atvaļinājumu laikā, principā ir gadījuma rakstura un īslaicīgi pārtraukumi viņu dzīves parastajā gaitā. Tātad šāda uzturēšanās vispārīgi nevar tikt uzskatīta par noteicošu apstākli, izvērtējot bērna pastāvīgo dzīvesvietu. Tas, ka šajā gadījumā šāda uzturēšanās dažkārt ir ilgusi vairākas nedēļas vai pat mēnešus, pats par sevi neatpēko šo apsvērumu nozīmi.
- 52 Šajā kontekstā nav arī noteicošs tas, ka HR izcelsmes valsts ir minētā dalībvalsts un ka šajā saistībā bērns arī ir saistīts ar šīs valsts kultūru – par ko tostarp liecina valoda, kurā viņš galvenokārt sazinās, un tas, ka viņš tajā ir kristīts, – un uztur saiknes ar saviem ģimenes locekļiem, kuri dzīvo minētajā valstī.
- 53 Protams, kā HR un Polijas valdība ir uzsvērušas savos apsvērumos, Tiesa 2010. gada 22. decembra spriedumā *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 55. punkts) ir nospriedusi, ka vecāka, kurš īsteno vecāka atbildību par bērnu, ģeogrāfiskā un ģimenes izcelsme var tikt ņemta vērā, nosakot minētā vecāka – un attiecīgi bērna – integrācijas sociālajā un ģimenes vidē pakāpi.
- 54 Tomēr, kā ir atgādināts šā sprieduma 41. punktā, bērna pastāvīgās dzīvesvietas Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē noteikšanai ir jāveic katra atsevišķā gadījuma īpašo apstākļu visaptveroša analīze. Vienā lietā sniegtās norādes tātad tikai piesardzīgi var tikt attiecinātas uz citu lietu.
- 55 Šajā saistībā lietā, kurā tika pasludināts 2010. gada 22. decembra spriedums *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), *Mercredi* k-dze atstāja Apvienotās Karalistes teritoriju, kurā viņa iepriekš dzīvoja ar savu meitu, un devās uz Reinjonas salu (Francija), kad meita bija tikai divus mēnešus veca. Brīdī, kad notika šī pārvietošanās, tikai *Mercredi* k-dzei bija aizgādības tiesības pār bērnu Regulas

Nr. 2201/2003 2. panta 9. punkta izpratnē. Tā kā prasības celšanas datumā minētajā lietā māte un meita tikai dažas dienas bija dzīvojušas uz šīs salas, bija jānosaka, vai bērna pastāvīgā dzīvesvieta šīs regulas izpratnē joprojām bija Apvienotajā Karalistē vai arī, ņemot vērā ģeogrāfisko pārvietošanos, tā tikusi pārcelta uz Franciju. Šādā kontekstā tādi apstākļi, ka *Mercredi* k-dzes izcelsmes vieta bija šī sala, ka tur vēl dzīvoja viņas ģimene un ka viņa runāja franciski, bija norādes, kas liecināja par to, ka viņas pārcelšanās – un tātad viņas meitas pastāvīgās dzīvesvietas maiņa – bijusi galīga.

- 56 Turpretī tādā kontekstā kā pamatlietā, nosakot vietu, kur ir bērna dzīves centrs, vecāka, kas faktiski īsteno aizgādību pār viņu, ģeogrāfiskā izcelsme un attiecības, ko šis bērns uztur ar savu ģimeni attiecīgajā dalībvalstī, nevar aizēnot objektīvos apstākļus, kas norāda, ka pieteikuma par vecāku atbildības noteikšanu iesniegšanas brīdī bērns pastāvīgi ar šo pašu vecāku uzturējies citā dalībvalstī.
- 57 Turklāt, runājot par bērna kultūras saiknēm ar dalībvalsti, kas ir viņa vecāku izcelsmes valsts, ir taisnība, ka tās var liecināt par noteiktu tuvību starp bērnu un attiecīgo dalībvalsti, kas būtībā atbilst pilsonības saiknēm. Bērna valodu zināšanas un pilsonība tātad attiecīgajā gadījumā arī var būt norāde par vietu, kur viņš pastāvīgi dzīvo (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 2. aprīlis, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 39. punkts).
- 58 Tomēr Savienības likumdevējs Regulā Nr. 2201/2003 vecāku atbildības jomā šiem apsvērumiem ir atvēlējis tikai nelielu vietu. Konkrētāk, saskaņā ar šo regulu tās dalībvalsts tiesu jurisdikcijai, kuras pilsonība ir bērnam, var būt priekšroka salīdzinājumā ar tās pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts tiesu jurisdikciju, tikai pastāvot minētās regulas 12. un 15. pantā ierobežojoši uzskaitītajiem apstākļiem un nosacījumiem.
- 59 Šī izvēle izriet no konkrētas bērna interešu prioritātes koncepcijas. Proti, Savienības likumdevējs uzskata, ka bērna pastāvīgajai dzīvesvietai ģeogrāfiski tuvas tiesas kopumā vislabāk spēj novērtēt, kādi pasākumi atbilst bērna interesēm (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2009. gada 23. decembris, *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 36. punkts; 2010. gada 15. jūlijs, *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, 91. punkts, kā arī 2017. gada 15. februāris, W un V, C-499/15, EU:C:2017:118, 51. un 52. punkts).
- 60 Tātad, interpretējot bērna “pastāvīgās dzīvesvietas” jēdzienu Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē, bērna kultūras saiknēm vai tā pilsonībai nebūtu piešķirama lielāka nozīme salīdzinājumā ar objektīviem ģeogrāfiskiem apsvērumiem, jo citādi tas būtu pretrunā Savienības likumdevēja nodomam.
- 61 Visbeidzot, apstākļi, ka vecāks, kurš faktiski īsteno aizgādību pār bērnu, attiecīgajā gadījumā plāno atgriezties savā izcelsmes dalībvalstī, lai ar viņu tur dzīvotu, nav noteicošs tādā kontekstā, kāds ir pamatlietā.
- 62 Protams, kā ir atgādināts šā sprieduma 46. punktā, vecāku nodoms var būt vērā ņemams faktors, nosakot, kur atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta.
- 63 Tomēr, pirmkārt, apstākļi, ka aizgādību pār bērnu faktiski īsteno viens no viņa vecākiem, nenozīmē, ka vecāku nodoms visos gadījumos ir saistīts tikai ar šā vecāka gribu. Proti, ja abiem vecākiem ir aizgādības tiesības pār bērnu Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 9. punkta izpratnē un ja viņi vēlas šīs tiesības izmantot, ir jāņem vērā katra no viņiem griba.
- 64 Otrkārt, bērna pastāvīgā dzīvesvieta Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē katrā ziņā ir jānosaka, pamatojoties galvenokārt uz objektīviem apstākļiem, un šajā saistībā vecāku nodoms pats par sevi principā nav noteicošs. Attiecīgajā gadījumā runa ir tikai par norādi, kas var papildināt saskanīgu elementu kopumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 8. jūnijs, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 47. un 51. punkts).

- 65 Līdz ar to, pamatojoties tikai uz vecāka, kurš faktiski īsteno aizgādību pār bērnu, gribu kopā ar viņu nākotnē dzīvot savā izcelsmes dalībvalstī, vai tā būtu pierādīta vai nebūtu, nevar tikt noteikts, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī. Kā norāda Čehijas Republikas valdība, tādos apstākļos kā pamatlietā esošie jautājums par vietu, kur pieteikuma par vecāku atbildības par bērnu noteikšanu iesniegšanas datumā bija šī bērna pastāvīgā dzīvesvieta, nebūtu jaucams ar jautājumu par šīs pastāvīgās dzīvesvietas iespējamu pārcelšanu nākotnē uz citu dalībvalsti. Tas, ka minētais vecāks šajā datumā gribēja nākotnē pārcelties uz savu izcelsmes dalībvalsti, tātad neļauj secināt, ka bērns tur jau dzīvoja minētajā datumā.
- 66 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta šīs regulas izpratnē ir vieta, kur faktiski atrodas viņa dzīves centrs. Iesniedzējtiesai, pamatojoties uz saskanīgu faktisko apstākļu kopumu, ir jānosaka, kur šis centrs bija pieteikuma par vecāku atbildības noteikšanu par bērnu iesniegšanas brīdī. Šajā ziņā tādā lietā kā pamatlīeta, ņemot vērā šīs tiesas konstatētos faktus, noteicošo apstākļu kopums ir šāds:

- bērns kopš dzimšanas līdz viņa vecāku kopdzīves šķiršanas brīdim galvenokārt ir dzīvojis ar viņiem konkrētajā vietā;
- vecāks, kurš kopš pāra kopdzīves šķiršanas brīža faktiski ir īstenojis aizgādību pār bērnu, joprojām šajā vietā ikdienā dzīvo ar bērnu un tur veic savu profesionālo darbību, pamatojoties uz līgumu, kas noslēgts uz nenoteiktu laiku, un
- bērns minētajā vietā regulāri sazinās ar otro vecāku, kurš joprojām dzīvo šajā pašā vietā.

Turpretī tādā lietā kā pamatlīeta par noteicošiem nav uzskatāmi šādi apstākļi:

- vecāks, kurš faktiski īsteno aizgādību pār bērnu, pagātnē kopā ar viņu ir uzturējies savas izcelsmes dalībvalsts teritorijā savu atvaļinājumu laikā un svētku periodos;
- attiecīgā vecāka izcelsme, no tās izrietošās bērna kultūras saiknes ar šo dalībvalsti un viņa attiecības ar ģimeni, kura dzīvo minētajā dalībvalstī, un
- iespējamais minētā vecāka nodoms nākotnē kopā ar bērnu apmesties šajā pašā dalībvalstī.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 67 Attiecībā uz pamatlīetas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu 8. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta šīs regulas izpratnē ir vieta, kur faktiski atrodas viņa dzīves centrs. Iesniedzējtiesai, pamatojoties uz saskanīgu faktisko apstākļu kopumu, ir jānosaka, kur šis centrs bija pieteikuma par vecāku atbildības noteikšanu par bērnu iesniegšanas brīdī. Šajā ziņā tādā lietā kā pamatlīeta, ņemot vērā šīs tiesas konstatētos faktus, noteicošo apstākļu kopums ir šāds:

- bērns kopš dzimšanas līdz viņa vecāku kopdzīves šķiršanas brīdim galvenokārt ir dzīvojis ar viņiem konkrētajā vietā;

- vecāks, kurš kopš pāra kopdzīves šķiršanas brīža faktiski ir īstenojis aizgādību pār bērnu, joprojām šajā vietā ikdienā dzīvo ar bērnu un tur veic savu profesionālo darbību, pamatojoties uz līgumu, kas noslēgts uz nenoteiktu laiku, un
- bērns minētajā vietā regulāri sazinās ar otro vecāku, kurš joprojām dzīvo šajā pašā vietā.

Turpretī tādā lietā kā pamatlieta par noteicošiem nav uzskatāmi šādi apstākļi:

- vecāks, kurš faktiski īsteno aizgādību pār bērnu, pagātnē kopā ar viņu ir uzturējies savas izcelsmes dalībvalsts teritorijā savu atvaļinājumu laikā un svētku periodos;
- attiecīgā vecāka izcelsme, no tās izrietošās bērna kultūras saiknes ar šo dalībvalsti un viņa attiecības ar ģimeni, kura dzīvo minētajā dalībvalstī, un
- iespējamais minētā vecāka nodoms nākotnē kopā ar bērnu apmesties šajā pašā dalībvalstī.

[Paraksti]